

Alkohol za volantom

Dátová analýza | marec 2023

Verzia: **2.0.**

Dátum: **31.3.2023**

Vypracoval: **Mgr. Laura Podoláková**

OBSAH

1. Alkohol za volantom v rokoch 2018 - 2022	2
1.1 Zadanie a limity analýzy	2
1.2 zhrnutie zistení	2
2. Ohrozenie pod vplyvom návykovej látky.....	5
2.1 Vývoj počtu odsúdených za trestný čin ohrozenia pod vplyvom návykovej látky od roku 2006.....	5
2.2 Tresty uložené za trestný čin ohrozenia pod vplyvom návykovej látky.....	10
2.3 Recidíva a nepodmienečný trest odňatia slobody.....	12
2.4 Ochranné opatrenia uložené za trestný čin ohrozenia pod vplyvom návykovej látky	13
2.5 Rozloženie trestnej činnosti podľa obvodov krajských súdov.....	13
3. Trestný čin usmrtenia	14
Zoznam tabuliek	16
Zoznam grafov.....	16

1. ALKOHOL ZA VOLANTOM V ROKOCH 2018 - 2022

1.1 ZADANIE A LIMITY ANALÝZY

Táto dátová analýza je vypracovaná za účelom poskytnutia prehľadu o základných aspektoch trestného činu ohrozenia pod vplyvom návykovej látky podľa § 289 Trestného zákona (ďalej len „TZ“) ako trestného činu, ktorý súvisí s problematikou alkoholu za volantom.

Poskytuje prehľad o dlhodobom vývoji počtu právoplatne odsúdených¹ za trestný čin ohrozenia pod vplyvom návykovej látky od roku 2006 a bližšie skúma obdobie ostatných piatich rokov (2018 – 2022). Zameriava na trestanie alkoholu za volantom, ukladanie ochranných opatrení, trestanie recidivistov, geografické rozloženie a iné aspekty tejto trestnej činnosti, ako aj vysvetlenia určitých trendov v jej vývoji. Analýza je doplnená o trestný čin usmrtienia podľa §149 ods. 4 a 5 TZ, kde vykonávaním činnosti pod vplyvom návykovej látky je spôsobená smrť.

Táto analýza je vypracovaná v nadväznosti na novelu Trestného zákona, ktorá si okrem iného kladie za cieľ znižovanie trestnej činnosti súvisiacej s vedením motorového vozidla pod vplyvom alkoholu.

Analýza súvisiacich dát je spracovaná za obdobie rokov 2018 až 2022. V čase vypracovania analýzy sú dostupné dáta za rok 2022 predbežné a môžu sa preto môžu líšiť od tých, ktoré budú zverejnené v štatistickej ročenke.

V niektorých prípadoch sú dáta poskytnuté len za uzavreté štatistické roky, t. j. od 2018 do 2021. Ide napríklad o priemerné dĺžky trestov a najčastejšie vyskytujúce sa kombinácie trestných činov s trestným činom ohrozenia pod vplyvom návykovej látky podľa § 289 TZ, na ktorý sa táto analýza zameriava. Pri trestnom čine usmrtienia v súvislosti s alkoholom za volantom sú dáta poskytnuté taktiež len za obdobie rokov 2018 - 2021². Táto skutočnosť obmedzenia sledovaného obdobia len do roku 2021 je vždy zvýraznená a na príslušnom mieste uvedená v poznámke pod čiarou.

1.2 ZHRNUTIE ZISTENÍ

1. Trestný čin ohrozenia pod vplyvom návykovej látky podľa § 289 TZ je po trestnom čine krádeže podľa § 212 TZ najviac vyskytujúcim sa trestným činom v období rokov 2018 – 2021. Napriek tomu, že celkový počet odsúdených za roky 2018 – 2021 klesal, podiel trestnej činnosti ohrozenia pod vplyvom návykovej látky na celkovom počte odsúdených narastal. V roku 2021 dosiahol počet odsúdených za trestný čin podľa § 289 TZ podiel 19,5 % na

¹ Pre účely analýzy odsúdeným zjednodušene rozumieme osobu, ktorej vec bola vybavená odsúdením, podmieneným upustením od potrestania, upustením od súhrnného a ďalšieho trestu podľa § 44 TZ, schválením dohody o uznaní viny a prijatí trestu podľa § 334 Trestného poriadku (ďalej len „TP“), neuložením trestu podľa § 286 TP a upustením od potrestania podľa § 40 TZ.

² Dáta sú poskytované len za štatisticky uzatvorené roky kvôli zabráneniu skreslenia údajov, keďže počet odsúdených za trestný čin usmrtienia v súvislosti s návykovou látkou (§ 149 ods.4 a 5 TZ) je podstatne menší ako počet odsúdených za trestný čin ohrozenia pod vplyvom návykovej látky (§ 289 TZ). Pri tak nízkej početnosti v prípade trestného činu usmrtienia by sa akákoľvek zmena v dátach prejavila výraznejšie.

celkovom počte odsúdených, čo je najvyšší podiel v období rokov 2018 - 2022. V roku 2022 sa celkový počet odsúdených oproti predošlému roku zvýšil. Zvýšil sa aj počet odsúdených za trestný čin ohrozenia pod vplyvom návykovej látky. Podiel odsúdených za § 289 TZ na celkovom počte odsúdených sa držal približne na rovnakej úrovni ako v roku 2021 (19,2 %).

2. Po prijatí novely TZ v roku 2011 bol nasledujúci rok zaznamenaný rapidný nárast počtu odsúdených za trestný čin ohrozenia pod vplyvom návykovej látky (novelizovaný § 289 TZ). Kým od roku 2006 do roku 2011 počet odsúdených za tento trestný čin nepresiahol 800 ročne, v roku 2012 súdy odsúdili až 5 267 osôb. V medziročnom porovnaní stúpol v roku 2012 počet odsúdených za trestný čin podľa § 289 TZ až 7-násobne. V roku 2013 počet odsúdených dosiahol maximum za obdobie 2006 - 2022 s 5 653 odsúdenými.

3. V sledovanom období 2018 - 2022 súdy právoplatne odsúdili 23 154 osôb za trestný čin ohrozenia pod vplyvom návykovej látky podľa § 289 TZ. Medzi jednotlivými rokmi nie je možné vidieť výrazný pokles alebo nárast tejto trestnej činnosti.

4. V roku 2020 bol počet osôb odsúdených za tento trestný čin najnižší za sledované obdobie (2018 - 2022), čo môže súvisieť s protipandemickými opatreniami a obmedzením pohybu osôb. V roku 2022 bol počet odsúdených podľa § 289 TZ najvyšší za sledované obdobie.

5. Viac než 7 % odsúdených za trestný čin ohrozenia pod vplyvom návykovej látky podľa § 289 TZ z celkového počtu odsúdených za daný trestný čin sa v sledovanom období 2018 - 2022 odmietlo podrobiť dychovej skúške na zistenie prítomnosti alkoholu.

6. Takmer v 98 % prípadov bol páchatelom tohto trestného činu samostatne alebo v kombinácii s iným trestom uložený trest zákazu činnosti viesť motorové vozidlo.

7. Najčastejšie súdy za tento trestný čin uložili trest zákazu činnosti viesť motorové vozidlo v kombinácii s podmieneným trestom odňatia slobody bez uloženia primeraných obmedzení a povinností, a to v takmer 60 % prípadov.

8. Až 75 % zo všetkých uložených nepodmienečných trestov odňatia slobody bolo uložených recidivistom. Nepodmienečný trest odňatia slobody tvoril 6 % zo všetkých uložených trestov za trestný čin ohrozenia pod vplyvom návykovej látky. To znamená, že v prípade, že odsúdený nebol recidivista, iba v 25 % prípadov mu bol uložený nepodmienečný trest odňatia slobody. Inak mu bol uložený podmienený trest a / alebo alternatívny trest.

9. V roku 2022 stúpol počet uložených protitoxikomanických liečení za tento trestný čin viac ako dvojnásobne. Kým v roku 2021 bol tento typ liečenia uložený spolu 19-krát, v roku 2022 bol uložený 45-krát.

10. Najviac páchatelov trestného činu podľa § 289 TZ v sledovanom období 2018 - 2022 odsúdili súdy v obvode Krajského súdu v Žiline (3 649 odsúdených). Najmenej osôb odsúdili súdy v obvode Krajského súdu v Nitre (2 175 odsúdených).

11. Viac ako 2/3 vecí týkajúcich sa § 289 TZ, o ktorých súdy právoplatne rozhodli v rokoch 2018 až 2021, boli vybavené do troch dní od dôjdenia na súd.

12. Za trestný čin usmrtienia podľa § 149 ods. 4 a 5 TZ bolo v období rokov 2018 až **2021** odsúdených spolu 39 osôb. V roku 2021 bol počet odsúdených osôb najvyšší za sledované

obdobie rokov 2018 - 2021, kedy bolo za tento trestný čin odsúdených 15 osôb. Ide o prípady, kedy páchatel' v súvislosti so svojím zamestnaním, povolaním, postavením alebo funkciou alebo ako vodič dopravného prostriedku spôsobil v stave vylučujúcom spôsobilosť vykonávať takú činnosť, ktorý si privodil vplyvom návykovej látky, inému z nedbanlivosti smrť.

13. Najčastejšie ukladaným trestom za trestný čin usmrtenia (§ 149 ods. 4 a/alebo 5 TZ) bol nepodmienečný trest odňatia slobody. Zo všetkých uložených trestov bol uložený až v 82 % prípadov.

14. Až v 77 % prípadov bol pri trestnom čine usmrtenia uložený trest zákazu činnosti viesť motorové vozidlo na doživotie.

2. OHROZENIE POD VPLYVOM NÁVYKOVEJ LÁTKY

Trestný čin ohrozenia pod vplyvom návykovej látky predstavuje také konanie, kedy páchatel' v stave vylučujúcom spôsobilosť³ vykonáva zamestnanie alebo inú činnosť, pri ktorých by mohol ohroziť život alebo zdravie ľudí alebo spôsobiť značnú škodu na majetku. Stav vylučujúci spôsobilosť si pritom páchatel' tohto trestného činu musel privodiť vplyvom návykovej látky. Návykovou látkou sa rozumie akákoľvek látka, ktorá je schopná vyvolať závislosť. Ide napríklad o alkohol, drogy, lieky a pod. Typickým príkladom tohto trestného činu je vedenie motorového vozidla pod vplyvom alkoholu.

2.1 VÝVOJ POČTU ODSÚDENÝCH ZA TRESTNÝ ČIN OHROZENIA POD VPLYVOM NÁVYKOVEJ LÁTKY OD ROKU 2006

Napriek klesajúcemu trendu celkového počtu odsúdených za všetky trestné činy za sledované obdobie rokov 2018 – 2022 počet odsúdených za trestný čin ohrozenia pod vplyvom návykovej látky výrazne neklesá (GRAF 2). Najvyšší medziročný percentuálny nárast / pokles počtu odsúdených podľa § 289 TZ bol 5 %. Novela TZ z dielne Ministerstva spravodlivosti Slovenskej republiky si kladie za cieľ prijať nové opatrenia, ktoré by pomohli znižovať túto trestnú činnosť, a to bez toho, aby sa zvyšovali trestné sadzby. K zvyšovaniu trestných sadzieb za tento trestný čin došlo prijatím novely zákona č. 313/2011 Z. z. s účinnosťou od 1. novembra 2011. To sa však po viac ako 10 rokoch preukázalo ako neúčinný spôsob znižovania tejto trestnej činnosti (GRAF 1).

TAB. 1: počet odsúdených v rokoch 2006 - 2017 za trestný čin ohrozenia pod vplyvom návykovej látky podľa § 289 NTZ a podľa § 201 STZ⁴

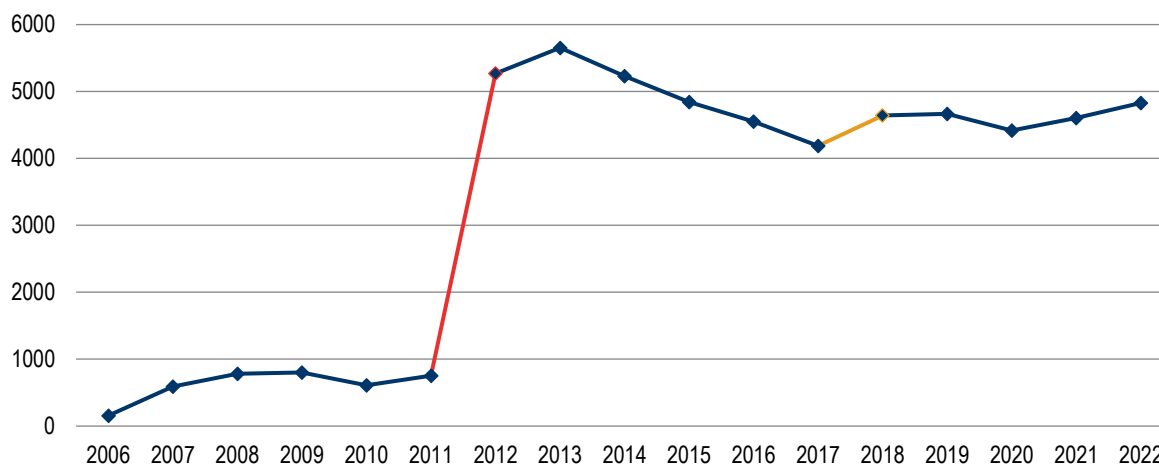
Rok	§ 289 NTZ	§ 201 STZ	Spolu STZ a NTZ
2006	156	234	390
2007	592	38	630
2008	784	17	801
2009	800	7	807
2010	609	2	611
2011	752	4	756
2012	5 267	1	5 268
2013	5 653	1	5 654
2014	5 230	-	5 230
2015	4 844	-	4 844
2016	4 551	-	4 551
2017	4 188	-	4 188
Celkom	33 426	304	33 730

Zdroj: Analytické centrum MS SR

³ Aktuálne v zmysle ustálenej súdnej praxe pri požití alkoholu v objeme 0,4762 mg/l alkoholu v krvi (1 promile).

⁴ Trestný čin ohrozenia pod vplyvom návykovej látky podľa § 289 TZ účinného od 1.1.2006 (zákon č. 300/2005 Z.z. Trestný zákon – nový TZ, resp. NTZ) a podľa § 201 TZ účinného do roku 2006 (starý TZ, resp. STZ).

GRAF 1: vývoj počtu odsúdených v rokoch 2006 – 2022⁷ za trestný čin ohrozenia pod vplyvom návykovej látky podľa § 289 TZ⁴

Zdroj: Analytické centrum MS SR

Práve po prijatí novely z roku 2011 bol v roku 2012 zaznamenaný signifikantný nárast počtu odsúdených za trestný čin ohrozenia pod vplyvom návykovej látky oproti predošlým rokom (GRAF 1; TAB. 1). Kým od roku 2006 do roku 2011 počet odsúdených za tento trestný čin nepresiahol 800 ročne, v roku 2012 sudy odsúdili až 5 267 osôb. Oproti roku 2011 stúpol počet odsúdených za trestný čin podľa § 289 TZ až 7-násobne. Pred rokom 2012 sa pre trestnosť vyžadovala recidíva tohto trestného činu alebo spôsobenie ublíženia na zdraví či spôsobenie väčšej škody na majetku. Podľa platnej právnej úpravy stačí samotné vykonávanie činnosti pod vplyvom návykovej látky. Podľa dôvodovej správy k novele, ktorá menila Trestný zákon v roku 2011: „odsek 1 má výrazne preventívnu povahu, nemusí totiž hroziť konkrétne a bezprostredné nebezpečenstvo (na rozdiel od všeobecného ohrozenia), no stačí aj vzdialená, nepriama možnosť poškodenia, ktorá je daná tým, že páchatel' už len vykonal určitú činnosť.“⁵

Novelou z roku 2011 sa zaviedla aj trestnosť páchatel'a v prípade, že sa odmietne podrobiť dychovej skúške alebo lekárskeho vyšetreniu. Ide o pomerne prísne ustanovenie, kedy v prípade odmietnutia sa na páchatel'a nahliada, akoby činnosť vykonával pod vplyvom návykovej látky. V sledovanom období 2018 - 2022 ide o 7% z celkového počtu odsúdených za tento trestný čin.

Do roku 2018 sa na vykazovanie dát z trestných štatistických listov uplatňovala odlišná metodika vykazovania dát ako po roku 2018. Počet odsúdených za obdobie 2006 - 2017 by bol pri uplatnení novej metodiky vyšší.⁶ Pre porovnanie, počet odsúdených pri uplatnení novej

⁵ Prístupné na <https://www.najpravo.sk/dovodove-spravy/rok-2011/313-2011-z-z.html>.

⁶ Podľa starej metodiky sú osoby odsúdené za trestný čin viažuci sa k paragrafu TZ vykazované na základe najprísnejšieho trestného činu, ktorý spáchali. Ak odsúdená osoba v konaní spáchala viac ako jeden trestný čin, v štatistike sa prejaví ako odsúdená osoba len za trestný čin viažuci sa k §, ktorý bol vykázaný ako najzávažnejší. Pri vykazovaní odsúdenej osoby sa aplikuje filter na dimenziu „Použitie ustanovenia o súhrnnom treste“, čiže v prípade, že odsúdenej osobe bol uložený súhrnný trest, odsúdená osoba sa nezapočítava do štatistiky odsúdených osôb. „Nová metodika“ znamená, že osoby odsúdené za trestný čin viažuci sa k paragrafu TZ sú vykazované na základe všetkých trestných činov, ktoré spáchali.

metodiky je o 3 076 osôb vyšší ako počet odsúdených pri uplatnení starej metodiky za obdobie 12 rokov (od roku 2006 - 2017).

Trestný čin ohrozenia pod vplyvom návykovej látky je po trestnom čine krádeže podľa § 212 TZ najviac vyskytujúcim sa trestným činom v období rokov 2018 - 2021. Napriek tomu, že celkový počet odsúdených za roky 2018 - 2021 klesal, podiel trestnej činnosti ohrozenia pod vplyvom návykovej látky na celkovom počte odsúdených narastal. V roku 2021 dosiahol počet odsúdených za trestný čin podľa § 289 TZ podiel takmer 20 % na celkovom počte odsúdených, čo je najviac za roky 2018 - 2022 (GRAF 2, TAB. 2).

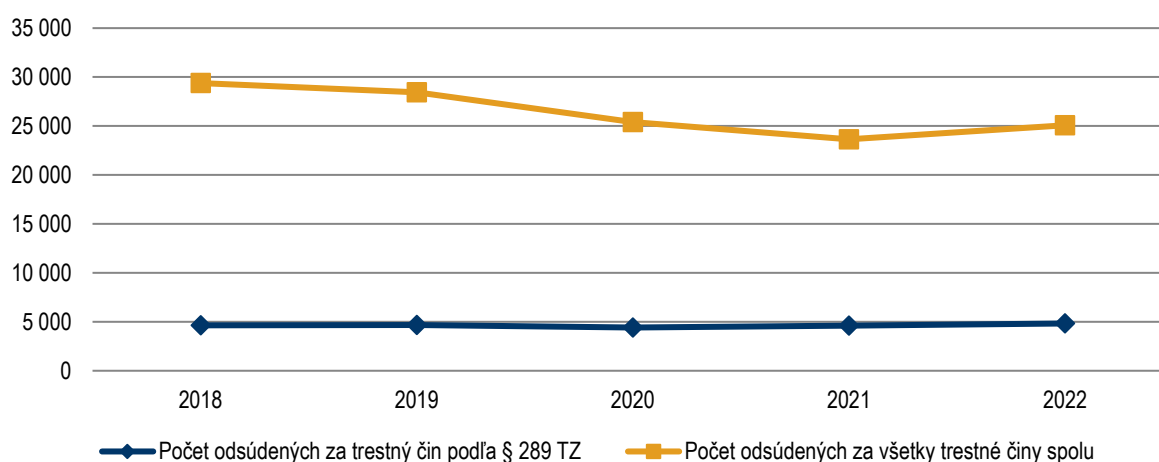
V roku 2022 sa celkový počet odsúdených oproti predošlému roku zvýšil. Zvýšil sa aj počet odsúdených za trestný čin ohrozenia pod vplyvom návykovej látky. Podiel odsúdených za § 289 TZ na celkovom počte odsúdených sa držal približne na rovnakej úrovni ako v roku 2021 (19,2 %).

TAB. 2: počet odsúdených osôb za trestný čin ohrozenia pod vplyvom návykovej látky (§ 289 TZ), počet odsúdených za všetky trestné činy spolu a ich vzájomný podiel v sledovanom období 2018 - 2022

Rok	Počet odsúdených za trestný čin podľa § 289 TZ	Počet odsúdených za všetky trestné činy spolu	Vzájomný podiel
2018	4 640	29 385	15,8 %
2019	4 665	28 431	16,4 %
2020	4 417	25 392	17,4 %
2021	4 605	23 644	19,5 %
2022 ⁷	4 827	25 083	19,2%

Zdroj: Analytické centrum MS SR

GRAF 2: vývoj celkového počtu odsúdených za všetky trestné činy a počtu odsúdených za trestný čin ohrozenia pod vplyvom návykovej látky (§ 289 TZ) v sledovanom období 2018 – 2022

Zdroj: Analytické centrum MS SR

⁷ V čase vypracovania analýzy sú dostupné dáta za rok 2022 predbežné a môžu sa preto líšiť od tých, ktoré budú zverejnené v štatistickej ročenke.

Zmenu by mala priniesť novela Trestného zákona (2023), ktorá zavádza krátkodobý trest odňatia slobody na 2 až 4 týždne alebo 3 mesiace. Počas výkonu krátkodobého trestu odňatia slobody v trvaní troch mesiacov sa odsúdený podrobí špecializovanému resocializačnému programu. Páchateľ by tak v prípade odsúdenia vykonal trest odňatia slobody bezprostredne po spáchaní trestného činu, čo by malo zabrániť páchaniu tohto trestného činu do budúcnosti.⁸

Krátkodobý trest odňatia slobody sa uplatňuje aj v Nemecku. Je upravený v § 47 Strafgesetzbuch (StGB) ako Kurze Freiheitsstrafe nur in Ausnahmefällen, v preklade krátky trest odňatia slobody len vo výnimočných prípadoch. Judikatúra nemeckých súdov zaujíma k tomuto paragrafu rôzne postoje, avšak všeobecné kritéria sú jednotné, a to, že napr. krátkodobý trest odňatia slobody môže byť platný len vtedy, ak sa ukáže, že bol skutočne nevyhnutný na základe posúdenia všetkých okolností⁹. Slovenská právna úprava na rozdiel od tej nemeckej by mala pri uplatňovaní krátkodobého trestu odňatia slobody pracovať s odsúdeným a spolupracovať aj s psychológmi, a to najmä v súvislosti s jazdou pod vplyvom alkoholu.

Podľa dôvodovej správy k novele Trestného zákona (2023) *„úlohou krátkodobého trestu odňatia slobody je osobnou skúsenosťou páchatel'a upozorniť, aby sa v budúcnosti vyvaroval protiprávneho konania alebo dôsledne spolupracoval pri výkone alternatívnych trestov a uložených opatrení alebo obmedzení. Pôjde o osobitnú kategóriu odsúdených s minimálnymi obmedzeniami pohybu a kontroly ich činnosti, ako aj zásahmi do ich práv. Výkon trestu s dĺžkou od dvoch týždňov do štyroch týždňov bude zameraný na individuálnu prácu s odsúdeným s osobitným dôrazom na realizáciu pracovných činností zabezpečujúcich chod ústavu alebo pracovných činností v prospech orgánov verejnej správy. V prípade trestu s obligatórnou dĺžkou tri mesiace bude odsúdený okrem vykonávania pracovných činností aj povinne zaradený do špecializovaného resocializačného programu zohľadňujúceho jeho osobnosť a charakter trestnej činnosti.“*

Rovnako sa navrhuje zaviesť pojem „stav ťažkej opitosti“ definovaný ako stav, kedy sa v čase spáchania trestného činu v organizme páchatel'a nachádzalo množstvo alkoholu s hodnotou 2 promile.¹⁰ V takom prípade sa navrhuje zvýšenie trestnej sadzby na 2 až 5 rokov (aktuálna trestná sadzba trestu odňatia slobody na 1 alebo 2 roky). V prípade, že páchatel' vykonával obzvlášť nebezpečnú činnosť, najmä ak viedol prostriedok hromadnej dopravy, navrhuje sa zvýšenie trestnej sadzby na 2 až 8 rokov (momentálne 2 až 5 rokov).

⁸ Krátkodobý trest odňatia slobody by mal súd uložiť páchatel'ovi, na ktorého je vhodné pôsobiť okamžitým výkonom trestu, napr. vzhľadom na trestný čin ktorého sa dopustil (napr. ohrozovanie pod vplyvom návykovej látky, neoprávnené prechovávanie omamnej látky, poškodzovanie cudzej veci apod.), alebo vzhľadom na jeho páchatel'a, kedy sa nejedná ešte o kriminálne narušeného páchatel'a, avšak je vhodné, aby sa na neho pôsobilo aj výkonom trestu odňatia slobody, aby si uvedomil, čo mu hrozí pri ďalšom páchaní trestnej činnosti a že je v jeho záujme, aby sa napravil, aby sa už do výkonu trestu opäť nedostal. Preto sa má krátkodobý trest odňatia slobody uložiť iba páchatel'ovi, ktorý v posledných piatich rokoch nebol vo výkone trestu odňatia slobody (zdroj: dôvodová správa k novele Trestného zákona (2023)).

⁹ Nemecko, Odvolací súd (KG), Rozhodnutie zo dňa 22.05.2017 - (5) 161 Ss 44/17 (28/17). Dostupné na: <https://openjur.de/u/2253959.html>.

¹⁰ 0,48 miligramu etanolu na liter vydychnutého vzduchu alebo 2 gramy etanolu na kilogram krvi zo vzorky krvi plynovou chromatografiou. Zdroj: Dôvodová správa k novele Trestného zákona (2023) dostupná na: <https://rokovania.gov.sk/RPO/Material/2835/1>.

Trestný čin ohrozenia pod vplyvom návykovej látky nemusí nevyhnutne znamenať vedenie motorového vozidla pod vplyvom návykovej látky. Napríklad jedným z odsúdených za tento trestný čin bol páchatel, ktorý pod vplyvom alkoholu manipuloval so strelnou zbraňou, a tak porušil povinnosť, ktorá mu vyplývala zo zákona o strelných zbraniach a strelive.¹¹ Avšak vo viac ako 92 % prípadov sa odsúdenie za trestný čin ohrozenia pod vplyvom návykovej látky týkalo osobitne sledovanej kategórie, a to cestnej dopravy. Pri zisťovaní okolností prípadov na vzorke dát, kedy nebola zaznačená osobitná kategória cestná doprava, bolo zistené, že aj tieto prípady sa týkali vedenia motorového vozidla pod vplyvom alkoholu. Je preto dôvodné predpokladať, že kvôli chybným zápisom percento prípadov týkajúcich sa alkoholu za volantom zo všetkých odsúdení za § 289 TZ je vyššie a pohybuje sa v rozmedzí od 92 % do 98 %.

Za obdobie rokov 2018 až 2022 súdy právoplatne odsúdili 23 154 osôb za trestný čin ohrozenia pod vplyvom návykovej látky podľa § 289 TZ (TAB. 2). Medzi jednotlivými rokmi nie je možné vidieť výrazný pokles alebo nárast tejto trestnej činnosti. Najväčší rozdiel bol zaznamenaný medzi rokmi 2019 a 2020 a rokmi 2021 a 2022. V roku 2020 klesol počet odsúdených osôb oproti predošlému roku o 5 %. Zároveň v roku 2020 bol počet osôb odsúdených za tento trestný čin najnižší za sledované obdobie. Tento pokles môže súvisieť s protipandemickými opatreniami a obmedzením pohybu osôb. Naopak nárast o 5 % je možné vidieť medzi rokom 2021 a 2022, kedy bol počet odsúdených podľa § 289 TZ najvyšší za sledované obdobie.

Ďalšou zmenou, ktorú by mala priniesť novela Trestného zákona (2023) je zjednotenie právnej úpravy postihu pri odmietnutí podrobiť sa vyšetreniu na zistenie návykovej látky. Podľa platnej právnej úpravy, *ak ide o konanie uvedené v odseku 4 (pri výkone zamestnania alebo inej činnosti, pri ktorých je vplyv návykovej látky obzvlášť nebezpečný) sa páchatelovi viac oplatí odmietnuť sa podrobiť vyšetreniu na zistenie návykovej látky a bude tak postihnutý podľa odseku 1 (trestná sadzba až na jeden rok), ako keď sa vyšetreniu podrobí, a tým umožní preukázať spáchanie trestného činu podľa odseku 4 (sadzba 2 až 5 rokov).*¹²

K odsúdeniu páchatelov, ktorí sa odmietli podrobiť dychovej skúške alebo lekárskemu vyšetreniu na účely zistenia prítomnosti návykovej látky, došlo za 5 rokov vo viac ako 7 % prípadov zo všetkých odsúdených za daný trestný čin.¹³

Podľa navrhovanej právnej úpravy by ten, kto vykonáva obzvlášť nebezpečnú činnosť a pri zisťovaní prítomnosti návykovej látky sa odmietne podrobiť vyšetreniu, sa potrestá rovnako ako v odseku 4 (sadzba 2 až 5 rokov). Za konanie podľa ods. 4, teda vykonávanie obzvlášť nebezpečnej činnosti pod vplyvom návykovej látky, bolo v priebehu rokov 2018 - 2022 odsúdených 1,5 % páchatelov zo všetkých odsúdených za daný trestný čin.

¹¹ Trestný rozkaz Okresný súd Nitra, sp. zn.: 4T/107/2018 zo dňa 03. 12. 2018.

¹² Zdroj: dôvodová správa k novele TZ (2023) dostupná na <https://rokovania.gov.sk/RPO/Material/2835/1>.

¹³ § 289 ods. 2 TZ: „Rovnako ako v odseku 1 sa potrestá, kto sa pri výkone zamestnania alebo inej činnosti uvedenej v odseku 1 odmietne podrobiť vyšetreniu na zistenie návykovej látky, ktoré sa vykonáva dychovou skúškou alebo orientačným testovacím prístrojom, alebo sa odmietne podrobiť lekárskemu vyšetreniu odberom a vyšetrením krvi alebo iného biologického materiálu, či nie je ovplyvnený návykovou látkou, hoci by to pri vyšetrení nebolo spojené s nebezpečenstvom pre jeho zdravie.“

Najčastejšie sa tento trestný čin v prípade odsúdených osôb vyskytoval samostatne. Je to takmer 93% prípadov (17 041 prípadov). V súbehu s iným trestným činom sa najviac vyskytol s trestným činom marenia úradného rozhodnutia podľa § 348 TZ,, a to približne v 4 % prípadov.

V tabuľke č. 3 je uvedených desať najčastejšie sa vyskytujúcich kombinácií trestných činov v prípadoch, kedy bol aspoň jeden zo skutkov odsúdeného kvalifikovaný ako trestný čin podľa § 289 TZ.

TAB. 3: najčastejšie sa vyskytujúce kombinácie trestných činov s trestným činom podľa § 289 TZ v období 2018 - 2021¹⁴

Paragraf TZ	Počet
§ 289	17 041
§ 289, § 348	770
§ 216, § 289	114
§ 157, § 289	99
§ 288, § 289	28
§ 171, § 289	26
§ 217, § 289	25
§ 289, § 323	19
§ 216, § 289, § 348	17
§ 178, § 289	11

Zdroj: Analytické centrum MS SR

2.2 TRESTY ULOŽENÉ ZA TRESTNÝ ČIN OHROZENIA POD VPLYVOM NÁVYKOVEJ LÁTKY

Najčastejšie ukladaným trestom za trestný čin podľa § 289 TZ za sledované obdobie 2018 - 2022 bol trest zákazu činnosti viesť motorové vozidlo. Trest zákazu činnosti viesť motorové vozidlo bol páchatelom tohto trestného činu samostatne alebo v kombinácii s iným trestom uložený takmer v 98 % prípadov.

Priemerná dĺžka tohto trestu v období od roku 2018 - 2021¹⁵ predstavovala takmer 32 mesiacov (2 roky a 8 mesiacov). Najčastejšia dĺžka trestu zákazu činnosti predstavovala 24 mesiacov (viac ako 25 %), nasledovaná 18 a 36 mesiacmi (každá približne 12 %) a ďalej 12 a 30 mesiacmi (každá takmer 10 %).

Najčastejšie súdy za tento trestný čin uložili trest zákazu činnosti spolu s podmieneným trestom odňatia slobody bez uloženia primeraných obmedzení a povinností (takmer 60 %

¹⁴ Dáta týkajúce sa najčastejšie vyskytujúcich sa kombinácií trestných činov s trestným činom podľa § 289 TZ sú poskytované len za obdobe štatisticky uzatvorených rokov 2018, 2019, 2020 a 2021. Vzhľadom na vysoké rozdiely medzi jednotlivými počtami je veľmi málo pravdepodobné, že poradie najčastejšie vyskytujúcich sa kombinácií trestných činov sa po pridaní dát za rok 2022 budú meniť.

¹⁵ Priemerná dĺžka trestov je poskytovaná len za obdobe štatisticky uzatvorených rokov 2018, 2019, 2020 a 2021

prípadov). V sledovanom období rokov 2018 - 2021 priemerná dĺžka nepodmienečného trestu, ktorý bol podmiennečne odložený¹⁶, predstavovala 5,5 mesiaca.

Druhým najčastejšie ukladaným trestom bol trest zákazu činnosti viesť motorové vozidlo spolu s peňažným trestom. Ide o takmer 27 % prípadov. V prípade peňažného trestu súdy v sledovanom období rokov 2018 - 2021 najčastejšie uložili trest v sume 500 eur. Viac ako 80 % peňažných trestov bolo v sume 300 až 1 000 eur.

Nasledoval trest zákazu činnosti viesť motorové vozidlo v kombinácii s nepodmienečným trestom odňatia slobody s minimálnym stupňom stráženia (takmer 5 % prípadov). Priemerná dĺžka nepodmienečného trestu odňatia slobody v sledovanom období rokov 2018 - 2021 predstavovala takmer 9 mesiacov.

TAB. 4: najčastejšie sa vyskytujúce druhy trestov za trestný čin podľa § 289 TZ v období 2018 - 2022

Druh trestu	2018	2019	2020	2021	2022	spolu	%	
PO bez ulož.primer. obmedz. a povin., ZČ vedenia motor. Vozidiel	2654	2772	2593	2721	2565	13305	57,5%	
ZČ vedenia motor. vozidiel a peňažný trest	1398	1306	1118	1112	1172	6106	26,4%	
NEPO s min. s. s. a ZČ vedenia motor. vozidiel	127	130	140	163	166	726	3,1%	
NEPO so stred. s. s. a ZČ vedenia motor. vozidiel	71	83	83	100	87	424	1,8%	
PO s ulož. primer. obmedz.a povin. a ZČ vedenia motor. Vozidiel	98	51	97	82	149	477	2,1%	
Trest povinnej práce a ZČ vedenia motor. vozidiel	40	62	58	61	51	272	1,2%	
PO s probačným dohľadom a ZČ vedenia motor. vozidiel	13	25	45	80	233	396	1,7%	
PO bez ulož.primer. obmedz. a povin.	39	42	24	28	19	152	0,7%	
PO bez ulož.primer. obmedz. a povin., ZČ vedenia mot.voz., prep. veci	1	15	46	47	50	159	0,7%	
ZČ vedenia motor. Vozidiel	30	25	28	17	12	112	0,5%	

Zdroj: Analytické centrum MS SR

Z tabuľky č. 4 je možné vidieť trendy ukladania trestov za trestný čin ohrozenia pod vplyvom návykovej látky za obdobie rokov 2018 - 2022. Najviac výrazným je zvýšenie počtu uložených podmiennečných trestov (PO) s probačným dohľadom v kombinácii s trestom zákazu činnosti (ZČ) viesť motorové vozidlo. V roku 2022 súdy uložili túto kombináciu trestov v 233 prípadoch, čo je takmer 3-násobne viac, než v roku 2021. Podobne na tom bol podmiennečný trest odňatia slobody s uložením primeraných obmedzení a povinností spolu s trestom zákazu činnosti viesť motorové vozidlo. V roku 2022 sa počet takto uložených trestov oproti predošlým rokom zvýšil takmer 2-násobne. To môže znamenať preferenciu pôsobenia na odsúdeného prostredníctvom probácie alebo uloženia primeraných povinností pri ukladaní podmiennečných trestov na úkor uloženia podmiennečného trestu bez uloženia povinností / obmedzení páchateľovi. Rovnako klesá počet uložených podmiennečných trestov bez uloženia primeraných povinností / obmedzení bez ďalšieho trestu. To je možné hodnotiť ako pozitívny trend ukladania trestov za trestný čin ohrozenia pod vplyvom návykovej látky.

¹⁶ Priemerná dĺžka nepodmienečného trestu odňatia slobody v prípade, ak by sa odsúdený v skúšobnej dobe pri povolení podmiennečného odkladu výkonu trestu neosvedčil. Súd môže za splnenia podmienok ustanovených zákonom podmiennečne odložiť výkon trestu odňatia slobody neprevyšujúceho dva roky, resp. tri roky, ak páchateľovi zároveň uloží probačný dohľad nad jeho správaním v skúšobnej dobe (§ 50 ods. 1 TZ a § 51 ods. 1 TZ).

Za posledné 3 roky (2020 - 2022) stúpol aj počet prípadov, kedy bol uložený spolu podmienený trest odňatia slobody, trest zákazu činnosti viesť motorové vozidlo a trest prepadnutia veci (TAB. 5). V roku 2019 bolo takto uložených spolu 15 trestov, v roku 2020 stúpol počet až na 46. Podľa platnej právnej úpravy sa trest prepadnutia veci podľa § 60 ods. 6 písm. a) TZ neuloží, ak, okrem iného, je hodnota veci v zjavnom nepomere k miere závažnosti prečinu. Novela TZ (2023) zavádza pre toto obmedzenie výnimku, a to vložением odseku 7, podľa ktorého súd týmto obmedzením nebude viazaný v prípade, ak bol niektorý z vymenovaných trestných činov spáchaný pod vplyvom alkoholu alebo inej návykovej látky, a bude môcť uložiť trest prepadnutia veci – motorového vozidla.

TAB. 5: počet uložených trestov prepadnutia veci¹⁷ podľa § 60 TZ za trestný čin ohrozenia pod vplyvom návykovej látky podľa § 289 TZ v období 2018 - 2022

rok	počet uložených trestov prepadnutia veci
2018	4
2019	38
2020	97
2021	102
2022	142

Zdroj: Analytické centrum MS SR

Trest prepadnutia veci v súvislosti s trestným činom podľa § 289 TZ bol za posledných 5 rokov uložený (v kombinácii s inými druhmi trestov) celkovo 383-krát, čo predstavuje podiel iba 1,7 % k celkovému počtu uložených trestov podľa § 289 TZ (23 154). Napriek tomu možno pozorovať, že počet uložených trestov prepadnutia veci od roku 2018 každoročne stúpa. Najčastejšie bol trest prepadnutia veci uložený spolu s podmieneným trestom odňatia slobody a trestom zákazu činnosti viesť motorové vozidlo, a to až v 40 % prípadoch.¹⁸

2.3 RECIDÍVA A NEPODMIENEČNÝ TREST ODŇATIA SLOBODY

Z celkového počtu odsúdených za trestný čin ohrozenia pod vplyvom návykovej látky podľa § 289 TZ za sledované obdobie 17 % z tvorili recidivisti. Analytické centrum nedisponuje dátami o tom, o recidívu akého trestného činu sa jedná. Z toho dôvodu nie je možné povedať, či v prípade odsúdenia za trestný čin podľa § 289 TZ išlo v prípade recidivistov o recidívu toho istého trestného činu (pravá recidíva) alebo iného trestného činu (nepravá recidíva).

Zo všetkých uložených nepodmienečných trestov (NEPO) odňatia slobody za trestný čin podľa § 289 TZ bol tento trest v troch štvrtinách uložený recidivistom.

Nepodmienečný trest odňatia slobody tvoril 6 % zo všetkých uložených trestov.

¹⁷ aj v kombinácii s inými druhmi trestov.

¹⁸ zo všetkých uložených trestov, kde sa objavil trest prepadnutia veci uložený za § 289 TZ.

2.4 OCHRANNÉ OPATRENIA ULOŽENÉ ZA TRESTNÝ ČIN OHROZENIA POD VPLYVOM NÁVYKOVEJ LÁTKY

V 98 % prípadov nebolo odsúdeným za sledované obdobie 2018 - 2022 za trestný čin podľa § 289 TZ uložené žiadne ochranné opatrenie.¹⁹ Ak uložené bolo, najčastejšie išlo o protialkoholické liečenie, ktoré bolo uložené v 262 prípadoch. Z toho v 77 % prípadov bolo uložené protialkoholické liečenie ambulantnou, nie ústavnou formou.

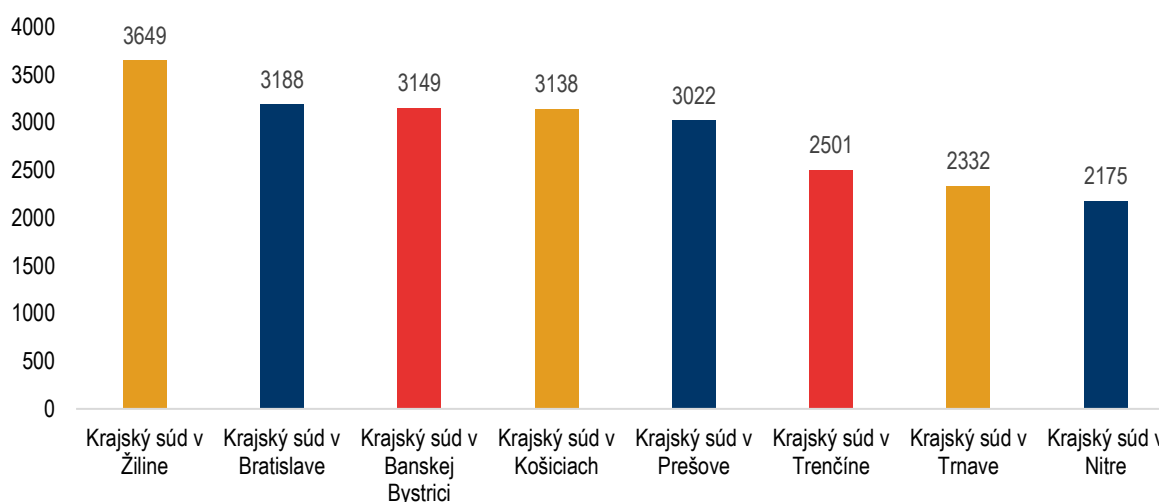
Súd však môže na základe § 51 ods. 4 písm. i) TZ odsúdenému na podmienený trest odňatia slobody uložiť povinnosť podrobiť sa liečeniu závislosti od návykových látok, ak mu nebolo uložené ochranné liečenie. Vzhľadom na to môže liečenie závislosti prebiehať v podstatne väčšom množstve prípadov, avšak nie formou ochranného liečenia, ale uložením povinnosti podrobiť sa liečeniu závislosti.

Zaujímavé je, že v roku 2022 stúpol počet uložených protitoxikomanických liečení za trestný čin podľa § 289 TZ viac ako dvojnásobne. Kým v roku 2021 bol tento typ liečenia uložený spolu 19-krát, v roku 2022 bol uložený 45- krát.

2.5 ROZLOŽENIE TRESTNEJ ČINNOSTI PODĽA OBVODOV KRAJSKÝCH SÚDOV

Najviac páchatel'ov trestného činu podľa § 289 TZ za obdobie rokov 2018 - 2022 odsúdili súdy v obvode Krajského súdu v Žiline, a to 3649 odsúdených. Nasledovali súdy v obvode Krajského súdu v Bratislave s 3188 odsúdenými. Súdy v obvode Krajského súdu v Banskej Bystrici odsúdili 3149 osôb. Najmenej osôb odsúdili súdy v obvode Krajského súdu v Nitre, a to 2175 odsúdených.

GRAF 3: počet odsúdených osôb za trestný čin ohrozenia pod vplyvom návykovej látky podľa § 289 TZ v období 2018 - 2022 podľa obvodov krajských súdov

Zdroj: Analytické centrum MS SR

¹⁹ Podľa § 33 TZ ochranné opatrenia sú: ochranné liečenie, ochranná výchova, ochranný dohľad, detencia, zhabanie vecí, zhabanie časti majetku.

Viac ako 2/3 vecí týkajúcich sa § 289 TZ, o ktorých súdy právoplatne rozhodli v rokoch 2018 až 2021, boli vybavené do troch dní od dôjdenia na súd. Na druhej strane takmer pätinu z týchto vecí trvalo vybaviť viac ako 30 dní.

3. TRESTNÝ ČIN USMRTENIA

Vedenie motorového vozidla alebo vykonávanie inej činnosti pod vplyvom návykovej látky v prípade, že následkom protiprávneho konania je smrť, napĺňa skutkovú podstatu trestného činu usmrtenia podľa § 149 ods. 4 a 5 TZ. Ide o prípady, kedy páchatel' v súvislosti so svojím zamestnaním, povolaním, postavením alebo funkciou alebo ako vodič dopravného prostriedku spôsobí v stave vylučujúcom spôsobilosť vykonávať takú činnosť, ktorý si privodil vplyvom návykovej látky, inému z nedbanlivosti smrť (§ 149 ods. 4 TZ) a prípady, kedy páchatel' spôsobil smrť dvoch alebo viacerých osôb (§ 149 ods. 5 TZ).

Za trestný čin usmrtenia podľa § 149 ods. 4 a 5 TZ bolo v období rokov 2018 až 2021 odsúdených spolu 39 osôb. V roku 2018 bolo odsúdených 9 osôb, v roku 2019 3 osoby, v roku 2020 12 osôb. V roku 2021 bol počet odsúdených osôb najvyšší za sledované obdobie rokov 2018- 2021, kedy bolo odsúdených 15 osôb.

Skutok všetkých 39 odsúdených osôb bol právne kvalifikovaný ako trestný čin podľa § 149 ods. 4 TZ, a to buď samostatne alebo v kombinácii s iným odsekom § 149 TZ (TAB. 6). Skutok bol právne kvalifikovaný aj podľa § 149 ods. 5 TZ (usmrtenie dvoch alebo viacerých osôb) u troch odsúdených. Z toho 2 prípady v roku 2020 a jeden prípad v roku 2021.

TAB. 6: prípady, kedy bol páchatel' odsúdený podľa § 149 ods. 4 a/alebo 5 TZ v období 2018 - 2021

Odsek § 149 TZ	2018	2019	2020	2021	spolu
1, 2/a, 4	2	0	1	5	8
1, 2/a, 4, 5	0	0	1	1	2
1, 4	1	0	2	1	4
4	6	3	6	8	23
4, 1	0	0	1	0	1
4, 5	0	0	1	0	1
spolu	9	3	12	15	39

Zdroj: Analytické centrum MS SR

Najčastejšie ukladaným trestom za trestný čin usmrtenia (§ 149 ods. 4 a/alebo 5 TZ) bol nepodmienečný trest (NEPO) odňatia slobody. Zo všetkých uložených trestov bol uložený až v 82% prípadov (TAB. 7). Najčastejšie bol nepodmienečný trest (NEPO) odňatia slobody (s minimálnym stupňom stráženia) uložený v kombinácii s trestom zákazu činnosti (ZČ) viesť motorové vozidlo, a to takmer v 72 % prípadov zo všetkých uložených trestov (uložený 28-krát).

Priemerná dĺžka nepodmienečného trestu odňatia slobody predstavovala takmer 56 mesiacov (4 roky a 8 mesiacov). Priemerná dĺžka trestu zákazu činnosti viesť motorové vozidlo predstavovala 100 mesiacov (8 rokov a 4 mesiace). Trest zákazu činnosti viesť motorové vozidlo na doživotie bol uložený až v 30 prípadoch (77 % prípadov).

Podmienečný trest odňatia slobody bol uložený len v dvoch prípadoch, a to v kombinácii s trestom zákazu činnosti viesť motorové vozidlo. Dĺžka podmiennečne odloženého trestu predstavovala 24 a 36 mesiacov.

Trest domáceho väzenia bol uložený v troch prípadoch, a to v kombinácii s trestom zákazu činnosti viesť motorové vozidlo.

TAB. 7: tresty uložené páchatelom odsúdeným podľa § 149 ods. 4 a/alebo 5 TZ v období 2018 - 2021

Druh trestu	Počet
NEPO s min. s. s. a ZČ vedenia motor. vozidiel	28
Trest domáceho väzenia a ZČ vedenia motor. vozidiel	3
NEPO s min. s. s.	2
PO s probačným dohľadom a ZČ vedenia motor. vozidiel	2
NEPO s min. s. s., ZČ vedenia motor. vozidiel a prepadnutie vecí	1
NEPO so stred. s. s.	1

ZOZNAM TABULIEK

TAB. 1: počet odsúdených v rokoch 2006 - 2017 za trestný čin ohrozenia pod vplyvom návykovej látky podľa § 289 NTZ a podľa § 201 STZ	5
TAB. 2: počet odsúdených osôb za trestný čin ohrozenia pod vplyvom návykovej látky (§ 289 TZ), počet odsúdených za všetky trestné činy spolu a ich vzájomný podiel v sledovanom období 2018 - 2022.....	7
TAB. 3: najčastejšie sa vyskytujúce kombinácie trestných činov s trestným činom podľa § 289 TZ v období 2018 - 2021	10
TAB. 4: najčastejšie sa vyskytujúce druhy trestov za trestný čin podľa § 289 TZ v období 2018 - 2022	11
TAB. 5: počet uložených trestov prepadnutia veci podľa § 60 TZ za trestný čin ohrozenia pod vplyvom návykovej látky podľa § 289 TZ v období 2018 - 2022	12
TAB. 6: prípady, kedy bol páchatel' odsúdený podľa § 149 ods. 4 a/alebo 5 TZ v období 2018 - 2021	14
TAB. 7: tresty uložené páchatel'om odsúdeným podľa § 149 ods. 4 a/alebo 5 TZ v období 2018 - 2021	15

ZOZNAM GRAFOV

GRAF 1: vývoj počtu odsúdených v rokoch 2006 – 2022 ⁷ za trestný čin ohrozenia pod vplyvom návykovej látky podľa § 289 TZ ⁴	6
GRAF 2: vývoj celkového počtu odsúdených za všetky trestné činy a počtu odsúdených za trestný čin ohrozenia pod vplyvom návykovej látky (§ 289 TZ) v sledovanom období 2018 – 2022.....	7
GRAF 3: počet odsúdených osôb za trestný čin ohrozenia pod vplyvom návykovej látky podľa § 289 TZ v období 2018 - 2022 podľa obvodov krajských súdov	13